

**Wpływ netto wsparcia realizowanego w ramach poddziałania
M6.1 „Premie dla młodych rolników” na konkurencyjność
gospodarstw rolnych**

Autorzy: Cezary Klimkowski, Julian Krzyżanowski

Warszawa, 2021r.

Wstęp

Celem niniejszego opracowania jest próba oceny wpływu netto na konkurencyjność gospodarstw rolnych wsparcia realizowanego w ramach poddziałania M6.1 „Premie dla młodych rolników” w ramach Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (PROW 2014-2020). W tym celu dokonano analizy sytuacji ekonomicznej gospodarstw beneficjentów tego poddziałania. Analiza ta objęła dwa lata. Pierwszym badanym rokiem był ten, w którym gospodarstwo uzyskało I ratę pomocy w ramach wsparcia dla młodych rolników. Drugim badanym okresem był rok 2020 czyli ostatni, z którego dane były dostępne w chwili realizacji badania. Odnotowane zmiany zachodzące pomiędzy tymi latami konfrontowano ze zmianami zachodzącymi w gospodarstwach, które nie korzystały ze wspomnianego wsparcia, a które to gospodarstwa charakteryzowały się wyraźnym podobieństwem w zakresie analizowanych kluczowych cech określających działalność produkcyjną w rolnictwie z gospodarstwami beneficjentów. Zastosowano więc podejście kontrfaktyczne, które pozwala na wychwycenie tej części zmienności analizowanych wskaźników sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych, które są wynikiem wyłącznie wpływu czynnika egzogenicznego, którym w tym przypadku jest wsparcie w ramach poddziałania M6.1 „Premie dla młodych rolników”.

W kolejnych częściach ekspertyzy przedstawione zostaną metody doboru grupy kontrolnej, co stanowi kluczowy element oceny wpływu instrumentów wsparcia przy wykorzystaniu podejścia kontrfaktycznego, wyniki przeprowadzonej analizy oraz ich krótkie omówienie rezultatów badania.

Dane

Z uwagi na konieczność utworzenia grupy kontrolnej oraz uzyskania o gospodarstwach do niej należącej szeregu informacji odnoszących się do sytuacji ekonomiczno-finansowej skorzystano z bazy danych Polskiego FADN. Jest to jedyne źródło danych umożliwiające przeprowadzenie badania w kształcie zaproponowanym przez MRiRW. Zapewnia ono odpowiednią liczebność grupy badanej oraz kontrolnej oraz oferuje bogaty wachlarz informacji umożliwiających obliczenie zmian dochodów czy wskaźników konkurencyjności.

Dane charakteryzujące sytuację ekonomiczno-finansową gospodarstw rolnych pochodzą więc z próby systemu zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych zwanego „Polski FADN”. Polski FADN określony jest w Ustawie z dnia 29 listopada 2000 r o zbieraniu

i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych. Ustawa ta wprowadza do polskiego prawa Rozporządzenie Rady (WE) nr 1217/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. ustanawiające sieć zbierania danych rachunkowych o dochodach i działalności gospodarczej gospodarstw rolnych we Wspólnocie Europejskiej zwaną „FADN”.

Pierwszym wyzwaniem badawczym było przygotowanie próby badawczej oraz próby kontrolnej. Do analizy wykorzystano dane z gospodarstw beneficjentów poddziałania M6.1 – „Premie dla młodych rolników” PROW 2014-2020 (oddzielne próby badawcze). Z uwagi na fakt, że w ramach PROW 2014-2020 pierwszy nabór wniosków od rolników zainteresowanych wsparciem w ramach analizowanego poddziałania miał miejsce w sierpniu i wrześniu roku 2015, a pierwsze płatności zrealizowano dopiero w roku 2016, najwcześniejszym rokiem brany do analizy był właśnie rok 2016. Niestety liczebność gospodarstw, których właściciele otrzymali w tym roku wsparcie w ramach „Premii dla młodych rolników” była niezadowalająca, stąd postanowiono, że do analizy będą brane wyłącznie gospodarstwa, które pierwszą ratę premii otrzymały w roku 2017 lub późniejszym. Dodatkowo, ze względu na brak merytorycznych przesłanek pozwalających uznać, że otrzymana płatność może znacząco wpłynąć na sytuację ekonomiczną gospodarstwa rolnego już w roku kolejnym, zrezygnowano również z beneficjentów poddziałania, którzy otrzymali wsparcie w roku 2019.

Stąd też ograniczono się do przygotowania dwóch prób badawczych, składających się odpowiednio z beneficjentów, którym przyznano w roku 2017 lub 2018 pomoc z tytułu ww. poddziałania oraz którzy byli w próbie FADN w latach 2017 – 2020.

Dla każdego gospodarstwa z próby badawczej dobrano gospodarstwo kontrolne (wykorzystując dane odpowiednio z roku 2017 lub 2018) wg następujących zasad:

- gospodarstwo nie było beneficjentem poddziałań M4.1, ani M6.1.
- wielkość ekonomiczna (SE005) wynosi +/- 20% wielkości ekonomicznej gospodarstwa w próbie badawczej;
- powierzchnia użytków rolnych (SE025) wynosi +/- 20% powierzchni użytków rolnych gospodarstwa w próbie badawczej;
- nakłady pracy ogółem (SE010) wynosi +/- 20% nakładów pracy ogółem gospodarstwa w próbie badawczej;
- kapitał własny na koniec roku (SE501) wynosi +/- 20% kapitału własnego gospodarstwa w próbie badawczej;
- w przypadku poddziałania M6.1 wiek rolnika ≤ 40 lat.

Początkowo, kryteria doboru gospodarstw do grupy kontrolnej były inne, co oznacza, że margines różnicy w wyposażeniu w kolejne czynniki produkcji

między gospodarstwem beneficjenta a gospodarstwem z grupy kontrolnej był mniejszy, bowiem ustalono go na 10%. Z uwagi jednak na niemożność doboru odpowiednio licznej grupy kontrolnej pozwolono na większą skalę różnic.

Podobnie zrezygnowano z podobieństwa typu produkcyjnego oraz położenia w tym samym regionie FADN. Inaczej zdefiniowano również podobieństwo wieku. Początkowo różnica wieku beneficjenta oraz właściciela gospodarstwa z grupy kontrolnej wynosić miała 4 lata. Z uwagi na konieczność doboru odpowiednio licznej grupy kontrolnej, czyli takiej której liczebność nie będzie znacząco mniejsza od liczby wychwyconych w bazie danych beneficjentów, zmieniono ten warunek na wiek poniżej 40 lat.

Do scharakteryzowania sytuacji ekonomiczno-finansowej zostały wykorzystane zmienne z tzw. wyników standardowych FADN zdefiniowanych w „RI/CC 1750 Definitions of Variables used in FADN standard results” oraz zmienne z „Parametrów techniczno - ekonomicznych” , a także cechy gromadzone w ramach systemu Polski FADN.

Ostatecznie liczebność próby badawczej, jak i kontrolnej, dla gospodarstw beneficjentów z roku 2017 wyniosła 86. Biorąc jednak pod uwagę wagę poszczególnych gospodarstw poprzez współczynnik SYS02 określający liczbę reprezentowanych gospodarstw otrzymujemy liczbę 4249 gospodarstw dla próby badanej. W przypadku beneficjentów z roku 2018 liczebność próby wynosi 54 gospodarstwa, co przekłada się na reprezentowanie 2453 gospodarstw zgodnie ze wskazaniem wagi SYS02.

W ramach analizy wpływu netto wsparcia realizowanego w ramach poddziałania M6.1 „Premie dla młodych rolników” skoncentrowano się na czterech kluczowych miernikach:

- Wartość dodana brutto,
- Dochód z gospodarstwa rolnego,
- Zysk z zarządzania,
- Współczynnik konkurencyjności Kleinhanssa.

Wartość dodana brutto, zgodnie z metodyką FADN, rozumie się jako wartość produkcji ogółem pomniejszoną o zużycie pośrednie, a następnie skorygowaną o saldo dopłat i podatków dotyczących działalności operacyjnej. Przy czym produkcja ogółem obejmuje sumę wartości produkcji: roślinnej, zwierzęcej i pozostałej¹. Zużycie pośrednie obejmuje koszty bezpośrednie (z uwzględnieniem produktów wytworzonych w gospodarstwie rolnym) oraz koszty ogólnogospodarcze towarzyszące działalności operacyjnej w roku obrachunkowym. Natomiast saldo dopłat i podatków dotyczących działalności

¹ Sprzedaż, przekazanie do gospodarstwa domowego, zużycie na potrzeby gospodarstwa rolnego, różnicę stanu zapasów i wartości zwierząt.

operacyjnej obejmuje dopłaty i podatki mające związek z działalnością operacyjną w roku obrachunkowym. Saldo dopłat i podatków w ramach działalności operacyjnej obejmuje dopłaty i saldo VAT działalności operacyjnej pomniejszone o podatki z gospodarstwa rolnego.

Dochód z gospodarstwa rolnego jest sumą wartości dodanej netto, czyli wartości dodanej brutto pomniejszonej o amortyzację, oraz salda dopłat i podatków dotyczących inwestycji pomniejszoną o koszt czynników zewnętrznych, czyli koszty zaangażowania obcych czynników wytwórczych w procesie produkcyjnym. Do tych kosztów zaliczają się wynagrodzenia za pracę, czynsze i odsetki.

Zysk z zarządzania jest ustalony jako różnica dochodu z gospodarstwa rolnego i szacunkowo określonych kosztów użycia własnych czynników produkcji. Szacunkowa opłata pracy własnej obliczana jest jako iloczyn nakładów pracy własnej wyrażonych w osobach pełnozatrudnionych oraz przeciętnego wynagrodzenia netto w roku podawanego przez GUS jako przeciętne wynagrodzenie miesięczne w sektorze przedsiębiorstw, bez wypłat z zysku. Z kolei szacunkowa opłata za własną ziemię jest iloczynem ilości ziemi własnej oraz uśrednionego czynszu dzierżawnego obliczonego na podstawie danych FADN dla danego roku. Szacunkowa opłata za pozostały kapitał własny to iloczyn wartości kapitału własnego pomniejszonego o wartość ziemi będącej w posiadaniu gospodarstwa oraz średniej stopy procentowej podawanej przez NBP dla sektora gospodarstw domowych i instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych jako stopy oprocentowania depozytów w PLN z terminem pierwotnym powyżej 2 lat. Wartość zysku z zarządzania równa bądź większa od zera, wskazuje na pełne pokrycie dochodem kosztów własnych czynników produkcji.

Współczynnik konkurencyjności Kleinhansa jest zaś ustalony jako iloraz dochodu z gospodarstwa rolnego oraz sumy szacunkowo określonych kosztów użycia własnych czynników produkcji czyli własnej pracy, ziemi i kapitału. Wskaźnik konkurencyjności wskazuje na zdolność konkurencyjną gospodarstwa rolnego. Wartość wskaźnika konkurencyjności równa bądź większa od 100%, wskazuje na pełne pokrycie dochodem kosztów własnych czynników produkcji. W tej sytuacji gospodarstwo rolne uznawane jest jako konkurencyjne. Natomiast wartość wskaźnika konkurencyjności poniżej 100% świadczy o nie pełnym pokryciu dochodem tych kosztów, a zatem oznacza, że gospodarstwo rolne jest niekonkurencyjne.

Wyniki

Wyniki przeprowadzonych analiz zaprezentowane zostaną w podziale na informacje odnoszące się do poszczególnych mierników. Stąd na początku wskazane zostaną wyniki odnoszące się do zmian wartości dodanej brutto, a jako ostatnie przedstawiono zostaną wyniki dotyczące współczynnika konkurencyjności Kleinhansa.

Wartość dodana brutto

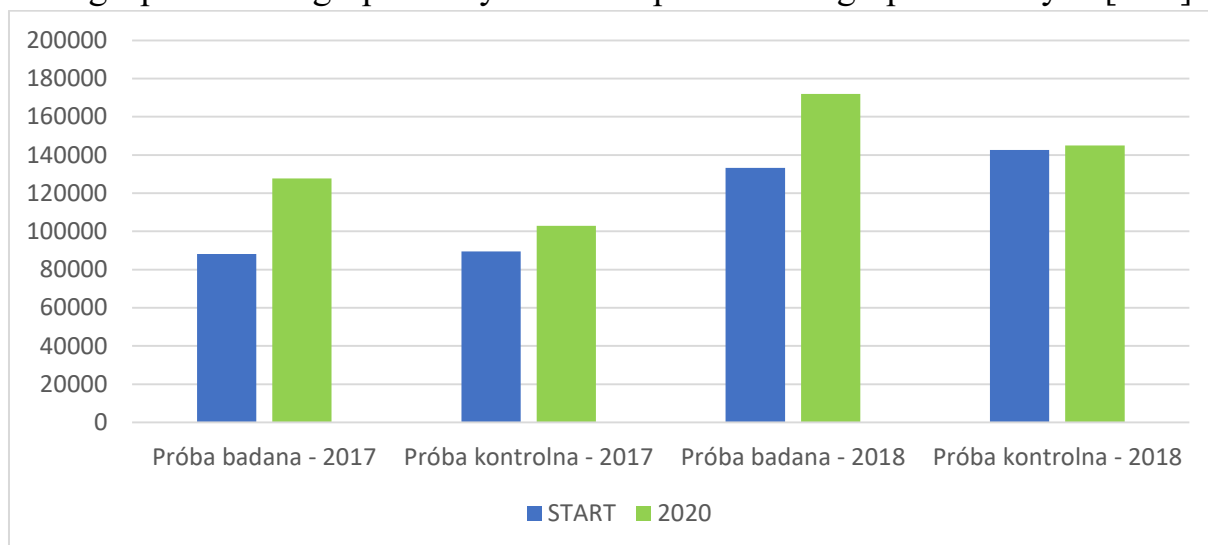
Średnia wartość dodana brutto dla gospodarstw z grup badanych wyniosła w okresie bazowym 88129,7 złotych (beneficjenci z 2017) oraz 133142,4 złotych (beneficjenci z 2018). Dla grup kontrolnych wartości te wyniosły odpowiednio 89454,7 oraz 142637,9 złotych. W obu przypadkach wartość dodana brutto w okresie bazowym była minimalnie wyższa dla gospodarstw niekorzystających ze wsparcia w ramach poddziałania „Premie dla młodych rolników”.

Pomiędzy rokiem bazowym a rokiem 2020 wartości te uległy znaczącym zmianom. Średnia wartość dodana brutto dla gospodarstw z grup badanych wyniosła w roku 2020 127769,5 złotych (beneficjenci z 2017) oraz 171993,9 złotych (beneficjenci z 2018). Dla grup kontrolnych wartości te wyniosły odpowiednio 102966,3 oraz 145035,4 złotych.

Oznacza to, że doszło do znacznego wzrostu zanotowanej wartości dodanej brutto w obu badanych grupach badanych a także, że wzrost ten był znacząco wyższy niż wzrost zaobserwowany w grupach kontrolnych. Dla beneficjentów z roku 2017 średni wzrost analizowanego miernika wyniósł 45%, podczas gdy w grupie kontrolnej wzrost równał się 15%. Jeszcze większe dysproporcje wzrostu dotyczą grup, dla których rokiem bazowym jest 2018. W grupie badanej wzrost wyniósł 29,2%, podczas gdy w grupie kontrolnej równał się on jedynie 1,7%.

Zmiany średnich poziomów wartości dodanej brutto w analizowanym okresie przedstawiono graficznie na wykresie 1. Widać na nich wyraźnie wyższy wzrost badanego miernika w grupie beneficjentów poddziałania „Premie dla młodych rolników”. Istotne informacje przynosi również porównanie gospodarstw parami, czyli beneficjenta wraz z odpowiadającym mu gospodarstwem z grupy kontrolnej. Z porównania tego wynika, że w 57% (beneficjenci z 2017) i w 61,1% (beneficjenci z 2018) przypadków wyższy wzrost odnotowano w gospodarstwie z grupy badanej niż kontrolnej.

Wykres 1. Średnia wartość dodana brutto w roku bazowym oraz w roku 2020 dla gospodarstw z grup badanych oraz odpowiednich grup kontrolnych [w zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych FADN.

Z uwagi na fakt, że w rozkładach badanych zmiennych da się zauważyć znaczącą asymetrię, warto również przedstawić – dla potwierdzenia bądź zweryfikowania wniosków płynących z analizy wartości średnich – zmiany median rozkładów dla analizowanego miernika.

Tabela 1. Mediana wartości dodanej brutto w roku bazowym oraz w roku 2020 dla gospodarstw z grup badanych oraz odpowiednich grup kontrolnych [w zł]

	Rok bazowy – 2017		Rok bazowy – 2018	
	Gr. badana	Gr. kontrolna	Gr. badana	Gr. kontrolna
Rok bazowy	69476,5	72236,6	105570,7	120298,7
2020	93110,2	84202,7	133245,1	120219,5
Zmiana [w %]	34,0%	16,6%	26,2%	-0,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych FADN.

Przedstawione w tabeli 1. liczby odnoszące się do zmian poziomów median pozwalają sformułować wniosek, że wyniki dotyczące szybszego tempa wzrostu wartości dodanej w grupie beneficjentów poddziałania „Premie dla młodych rolników” zostały potwierdzone. Zauważa się co prawda mniejszą dysproporcję wzrostu pomiędzy grupą badaną a kontrolną dla beneficjentów z roku 2017, a także minimalny spadek poziomu wartości dodanej dla grupy kontrolnej wobec beneficjentów z roku 2018, jednak główne tezy znalazły potwierdzenie.

Dochód z gospodarstwa rolnego

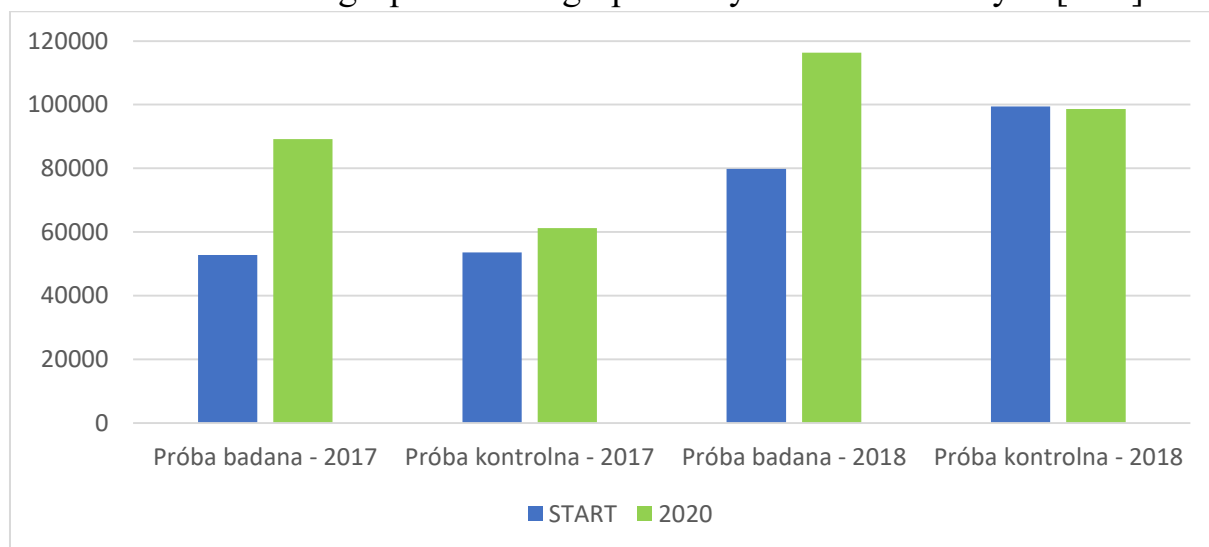
Średni poziom dochodu z gospodarstwa rolnego dla gospodarstw z grup badanych wyniósł w okresie bazowym 52750,8 złotych (beneficjenci z 2017) oraz 79805,1 złotych (beneficjenci z 2018). Dla grup kontrolnych wartości te

wyniosły odpowiednio 53615,4 oraz 99454,8 złotych. W obu przypadkach średni poziom dochodów w okresie bazowym był wyższy dla gospodarstw niekorzystających ze wsparcia w ramach poddziałania „Premie dla młodych rolników”, przy czym dla grup, dla których rokiem bazowym był 2017, różnice były stosunkowo niewielkie.

W analizowanym okresie doszło do znaczących zmian średniego poziomu uzyskiwanego przez producentów rolnych dochodu. Szczególnie duże zmiany dotyczą gospodarstw beneficjentów, gdzie odnotowano znaczące wzrosty analizowanego miernika. Średni poziom dochodu z gospodarstwa dla grup badanych wyniósł w roku 2020 89176,3 złotych (beneficjenci z 2017) oraz 116358,4 złotych (beneficjenci z 2018). Dla grup kontrolnych wartości te wyniosły odpowiednio 61254,5 oraz 98645 złotych.

Dla beneficjentów z roku 2017 średni wzrost analizowanego miernika wyniósł więc aż 69,1%, podczas gdy w grupie kontrolnej wzrost ten równał się jedynie 14,2%. Podobnie wysokie dysproporcje zmian dochodów dotyczą grup, dla których rokiem bazowym jest 2018. W grupie badanej wzrost ten wyniósł 45,8%, podczas gdy w grupie kontrolnej odnotowano spadek średniego poziomu dochodów o 0,8%. Zmiany te w formie graficznej zaprezentowano na wykresie 2.

Wykres 2. Średni poziom dochodu z gospodarstwa w okresie bazowym oraz w roku 2020 dla gospodarstw z grup badanych oraz kontrolnych [w zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych FADN.

Podobnie jak rzecz się miała w przypadku zmian wartości dodanej brutto, większe zmiany analizowanego miernika zanotowano w przypadku grupy beneficjentów z roku 2017, co wiąże się z dłuższym horyzontem czasowym, w trakcie którego udzielone wsparcie mogło być wykorzystane do zwiększenia poziomu konkurencyjności gospodarstwa rolnego.

Analiza zmian miernika pomiędzy beneficjentami a odpowiadającymi im gospodarstwami z grupy kontrolnej wskazuje, że w obu podgrupach w 68,5% przypadków odnotowano wyższy wzrost – bądź niższy spadek – uzyskiwanych dochodów dla grup beneficjentów poddziałania „Premie dla młodych rolników”.

Tabela 2. Mediana dochodu z gospodarstwa w roku bazowym oraz w roku 2020 dla gospodarstw z grup badanych oraz odpowiednich grup kontrolnych [w zł]

	Rok bazowy – 2017		Rok bazowy – 2018	
	Gr. Badana	Gr. kontrolna	Gr. badana	Gr. kontrolna
Rok bazowy	41214,9	40171,5	63353,5	81000,9
2020	59758,9	47925,4	78888,9	76915,0
Zmiana [w %]	45,0%	19,3%	24,5%	-5,0%

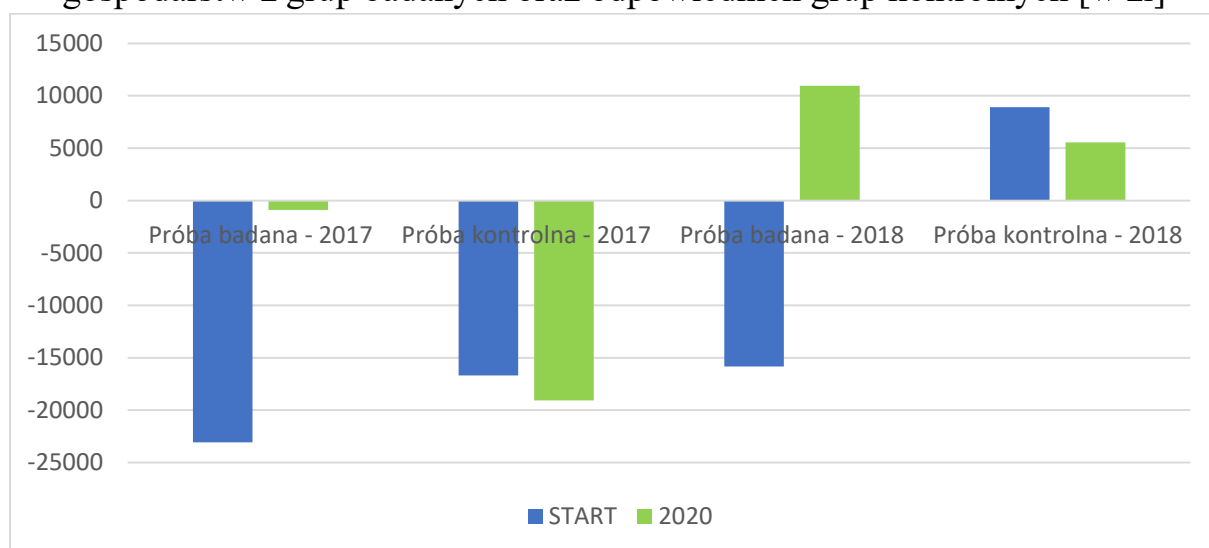
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych FADN.

Analiza zmian przy uwzględnieniu mediany potwierdza wyniki odnotowane przy wykorzystaniu średnich. Wzrost poziomu dochodów z gospodarstwa w grupie badanej dla beneficjentów z roku 2017 jest bardzo wysoki i ponad dwukrotnie wyższy od wzrostu odnotowanego w grupie kontrolnej. W przypadku beneficjentów z roku 2018, wzrost jest mniej spektakularny, niemniej wyróżnia się równie znacząco na tle zmian zachodzących w grupie kontrolnej, gdzie w analizowanym okresie zaobserwowano spadek poziomu dochodów.

Zysk z zarządzania

Poziom zysku z zarządzania z samej definicji tego miernika zawsze pozostaje mniejszy od wartości dochodów z gospodarstwa. W analizowanym przypadku zauważa się, że w okresie bazowym dla trzech z czterech analizowanych grup przyjmował on wartości ujemne. Średni poziom zysku z zarządzania dla gospodarstw z grup badanych wyniósł w okresie bazowym -23070,2 złotych (beneficjenci z 2017) oraz -15835,1 złotych (beneficjenci z 2018). Dla grup kontrolnych wartości te wyniosły odpowiednio -16698,7 oraz 8894,4 złotych. W obu przypadkach średni poziom zysku z zarządzania w okresie bazowym był wyższy dla gospodarstw niekorzystających ze wsparcia w ramach poddziałania „Premie dla młodych rolników”, przy czym dla grup, dla których rokiem bazowym był 2018, różnice były znacząco większe.

Wykres 3. Średni zysk z zarządzania w okresie bazowym oraz w roku 2020 dla gospodarstw z grup badanych oraz odpowiednich grup kontrolnych [w zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych FADN.

W analizowanym okresie doszło do znaczących zmian średniego poziomu zysku z zarządzania, co w formie graficznej przedstawiono na wykresie 3, przy czym w szczególności dotyczy to grup badanych. W grupach tych zarejestrowano znaczące wzrosty (o ponad 20 tysięcy złotych) poziomu analizowanego miernika. W grupach gospodarstw niebędących beneficjentami analizowanego poddziałania doszło do dalszego spadku poziomu zysku z zarządzania. Średni poziom zysku z zarządzania dla grup badanych wyniósł w roku 2020 -893,6 złotych (beneficjenci z 2017) oraz 10948,8 złotych (beneficjenci z 2018). Dla grup kontrolnych wartości te wyniosły odpowiednio -19066,5 oraz 5554,3 złotych.

Z uwagi na ujemny poziom badanego miernika, zamiast ujmowania procentowego zmian, należy analizować zmiany w ujęciu nominalnym. W badanym okresie doszło do wzrostu średniego poziomu zysku z zarządzania dla gospodarstw z grupy badanej o ponad 22 tysiące złotych (beneficjenci z 2017) oraz ponad 26 tysięcy złotych (beneficjenci z 2018). W grupach kontrolnych zaobserwowano zaś spadek średniego poziomu zysku z zarządzania o ponad 2 tysiące złotych (grupa z 2017) oraz ponad trzy tysiące złotych (grupa z 2018).

Analiza zmian poziomu zysku z zarządzania dla par gospodarstw wskazuje, że w przypadku grup, dla których rokiem bazowym jest 2017, gospodarstwa z grupy badanej odnotowały wyższy wzrost w 66,3% przypadków, natomiast dla grup gospodarstw, gdzie rokiem bazowym jest 2018, wyższy wzrost z gospodarstwie zarządzanym przez beneficjenta wsparcia niż w odpowiadającym mu gospodarstwie z grupy kontrolnej dotyczył 63% przypadków.

Tabela 3. Mediana zysku z zarządzania w roku bazowym oraz w roku 2020 dla gospodarstw z grup badanych oraz odpowiednich grup kontrolnych [w zł]

	Rok bazowy – 2017		Rok bazowy – 2018	
	Gr. Badana	Gr. kontrolna	Gr. badana	Gr. kontrolna
Rok bazowy	-31638,2	-24473,2	-27096,2	-9091,2
2020	-17007,8	-26640,8	-14899,9	-8757,3
Zmiana	14630,5	-2167,6	12196,4	333,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych FADN.

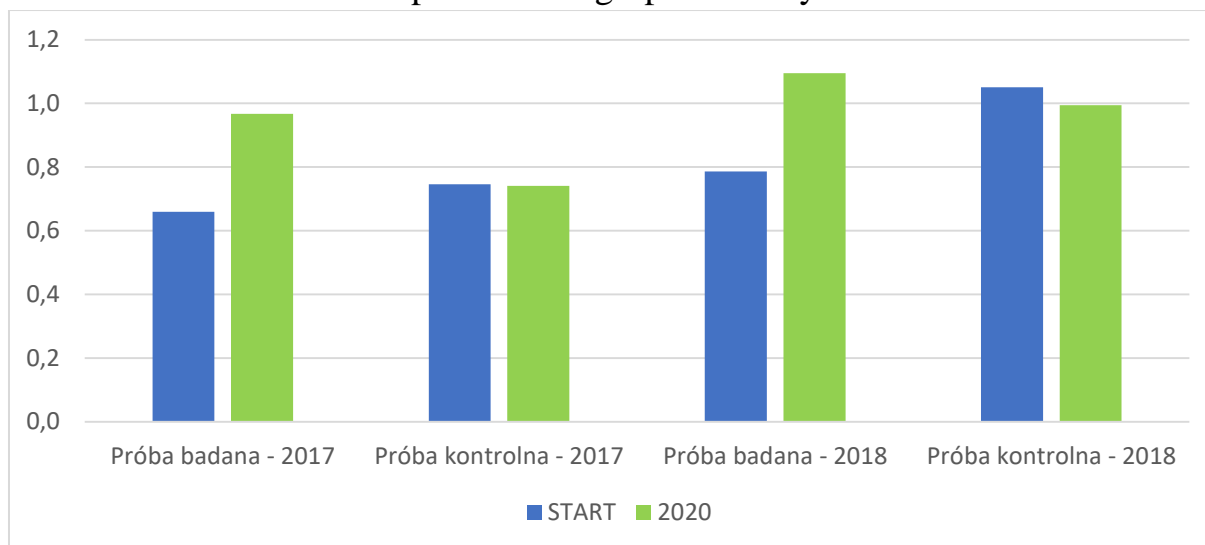
W tabeli 3. zaprezentowano wyniki analizy zmian poziomu mediany dla badanego miernika. Wyniki te pozostają zbieżne z wynikami odnoszącymi się do zmian wartości średnich w badanych populacjach, niemniej zauważa się kilka istotnych różnic. Za najistotniejszą różnicę uznać należy ujemny poziom zysku z zarządzania dla każdej z badanych grup zarówno w roku bazowym jak i roku 2020. Ponadto należy odnotować nieznaczny wzrost poziomu zysku z zarządzania dla grupy kontrolnej z roku 2018. Nie zmieni to jednak najistotniejszych konkluzji stanowiących, że wzrost poziomu zysku z zarządzania był w grupach kontrolnych dalece wyższy niż ten odnotowany dla grup kontrolnych.

Współczynnik konkurencyjności Kleinhansa

Średni poziom analizowanego współczynnika konkurencyjności dla gospodarstw z grup badanych wyniosła w okresie bazowym 0,66 (beneficjenci z 2017) oraz 0,77 (beneficjenci z 2018). Dla grup kontrolnych wartości te wyniosły odpowiednio 0,75 oraz 1,05. W obu przypadkach wysokość współczynnika w okresie bazowym była wyższa dla gospodarstw niekorzystających z analizowanego w opracowaniu wsparcia.

W analizowanym okresie doszło do istotnych zmian średniego poziomu współczynnika konkurencyjności Kleinhansa. Szczególnie duże zmiany dotyczą gospodarstw beneficjentów, gdzie odnotowano znaczące wzrosty poziomu analizowanego miernika. Średni poziom analizowanego współczynnika konkurencyjności dla grup badanych wyniósł w roku 2020 0,97 (beneficjenci z 2017) oraz 1,09 (beneficjenci z 2018). Dla grup kontrolnych wartości te wyniosły odpowiednio 0,74 oraz 0,99. Zauważyć należy, że jedynie w przypadku grupy beneficjentów z roku 2018 dla roku 2020 oraz dla odpowiadającej im grupy kontrolnej w okresie bazowym wartości współczynnika konkurencyjności przekraczają poziom 1, co oznacza pełne pokrycie dochodem kosztów własnych czynników produkcji. Za istotny uznać należy również fakt bardzo wysokiego wzrostu analizowanego miernika dla obu grup beneficjentów przy jednoczesnym spadku tego poziomu dla grup kontrolnych, co w formie graficznej zaprezentowano na wykresie 4.

Wykres 4. Średni poziom współczynnika konkurencyjności Kleinhanssa w okresie bazowym oraz w roku 2020 dla gospodarstw z grup badanych oraz odpowiednich grup kontrolnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych FADN.

Analiza zmian poziomu badanego wskaźnika w parach gospodarstw wskazuje, że w ponad 66% przypadków, to w grupie badanej doszło do korzystniejszej zmiany wskaźnika niż w grupie kontrolnej. Wynik ten dotyczy obu badanych podgrup.

Tabela 4. Mediana współczynnika konkurencyjności Kleinhanssa w roku bazowym oraz w roku 2020 dla gospodarstw z grup badanych oraz odpowiednich grup kontrolnych

	Rok bazowy – 2017		Rok bazowy – 2018	
	Gr. Badana	Gr. Kontrolna	Gr. badana	Gr. kontrolna
Rok bazowy	0,57	0,61	0,70	0,90
2020	0,76	0,61	0,85	0,89
Zmiana	0,19	0,01	0,15	-0,01

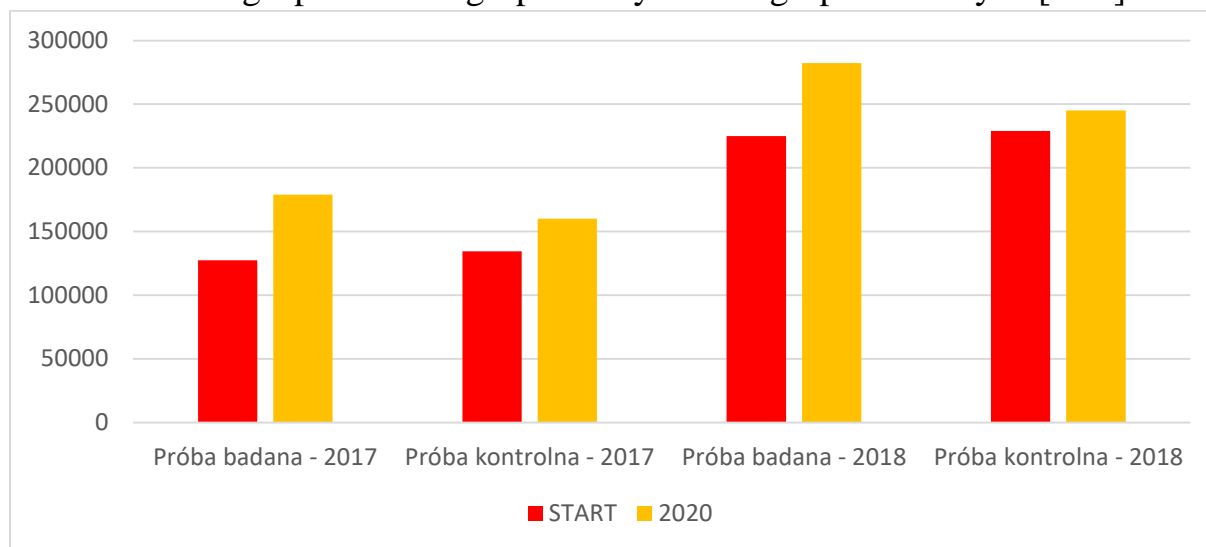
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych FADN.

Z uwagi na asymetrię w rozkładzie badanej cechy, warto spojrzeć na zmiany poziomu badanego wskaźnika mierzonego medianą. Wyniki te, zaprezentowane w tabeli 4., potwierdzają, że w gospodarstwach beneficjentów dochodziło w analizowanym okresie do znacznej poprawy poziomu wskaźnika konkurencyjności Kleinhanssa, podczas gdy w grupie kontrolnej zanotowano jedynie niewielkie zmiany. Warto również zwrócić uwagę na utrzymywanie się poziomu konkurencyjności na stosunkowo niskim poziomie, gdyż badany wskaźnik nie przekraczał poziomu jedności.

Wyposażenie w czynniki produkcji

Cennych informacji dostarcza również spojrzenie na zmiany w zasobach czynników produkcji grup. Pomimo że w przypadku większość badanych cech, zauważa się asymetrię rozkładów, z uwagi na zbieżność wyników analizy zmian mediany i zmian wartości średnich zaprezentowane zostaną wyłącznie zmiany wartości średnich.

Wykres 5. Średnia wartość produkcji ogółem w okresie bazowym oraz w roku 2020 dla gospodarstw z grup badanych oraz grup kontrolnych [w zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych FADN.

Zwrócenie uwagi na zmiany zasobów posiadanych czynników jest wynikiem obserwacji znaczącego wzrostu wartości produkcji w grupach badanych w porównaniu do zmian w grupach kontrolnych. W formie graficznej przedstawiono to na wykresie 5. Dla grup, gdzie rokiem bazowym jest 2017, wzrost wartości produkcji ogółem w grupie badanej wyniósł 40,6%, podczas gdy w grupie kontrolnej 19%. W grupach, dla których rokiem bazowym jest 2018, wzrost produkcji w grupie badanej wyniósł 25,4%, a w grupie kontrolnej 7%.

Tak znaczne różnice w zmianach wartości produkcji nie mogą być tłumaczone zmianami w ilości zaangażowanej pracy. Zmiany zasobów czynnika pracy są bowiem w każdej z czterech podgrup stosunkowo niewielkie. Dodatkowo poza grupą beneficjentów z roku 2017, gdzie doszło do wzrostu o 2,3%, w pozostałych grupach zanotowano spadek zasobów pracy wykorzystywanej w gospodarstwach rolnych.

Tabela 5. Zmiany średniego poziomu zaangażowanego czynnika kapitału i ziemi pomiędzy rokiem bazowym a 2020 dla grup badanych i kontrolnych

	Rok bazowy – 2017		Rok bazowy – 2018	
	Gr. Badana	Gr. Kontrolna	Gr. badana	Gr. kontrolna
Czynnik ziemi – użytki rolne w gospodarstwie [w ha]				
Rok bazowy	23,53	23,23	30,52	30,12
2020	29,74	27,33	33,64	31,13
Zmiana [w %]	26,4%	17,6%	10,2%	3,3%
Czynnik kapitału – stan kapitału na koniec roku [w zł]				
Rok bazowy	952224	931492	1271290	1230449
2020	1062874	958432	1340755	1261766
Zmiana [w %]	11,6%	2,9%	5,5%	2,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych FADN.

Istotne różnice zauważa się dopiero w przypadku analizy zmian wykorzystywanych zasobów ziemi i kapitału, co zaprezentowano w tabeli 5. W gospodarstwach z grupy badanej zauważa się znacząco wyższy wzrost posiadanych użytków rolnych. Dla beneficjentów z roku 2017 wzrost ten wyniósł 26,4%, czyli o blisko 9% więcej niż dla grupy kontrolnej. W przypadku beneficjentów z roku 2018 wzrost ten równał się 10,2%, czyli o blisko 7% więcej niż w przypadku gospodarstw z grupy kontrolnej. Podobnie w przypadku zmian posiadanych zasobów kapitału zauważa się istotnie wyższe tempo wzrostu w gospodarstwach z grupy badanej. W przypadku beneficjentów z roku 2017 wzrost ten wyniósł 11,6% przy średnim wzroście jedynie o 2,9% w grupie kontrolnej. Dla beneficjentów z roku 2018 wzrost ten równał się 5,5%, przy wzroście o 2,5% dla gospodarstw z grupy kontrolnej.

Podsumowanie

Przeprowadzana analiza wskazuje na wyraźny, korzystny wpływ netto wsparcia realizowanego w ramach poddziałania M6.1 „Premie dla młodych rolników” na konkurencyjność gospodarstw rolnych. Dla każdego z czterech mierników odnotowano korzystniejsze zmiany w przypadku gospodarstw z grupy badanej niż odpowiadających im gospodarstw z grupy kontrolnej. W gospodarstwach beneficjentów analizowanego poddziałania zaobserwowano wyższe wzrosty wartości dodanej brutto, dochodu z gospodarstwa rolnego, zysku z zarządzania czy poziomu badanego wskaźnika konkurencyjności. Ponadto zauważono, że gospodarstwa beneficjentów odnotowały wyższy wzrost wartości produkcji ogółem, co najprawdopodobniej wiąże się z wyższym niż w grupach kontrolnych wzrostem posiadanych zasobów ziemi oraz kapitału. Należy więc uznać, że poddziałanie M6.1 „Premie dla młodych rolników” jednoznacznie pozytywnie wpłynęło na konkurencyjność gospodarstw rolnych.

Należy jednocześnie podkreślić, że z uwagi na dostępność danych oraz fakt, że płatności w ramach poddziałania M6.1 „Premie dla młodych rolników” były realizowane na większą skalę dopiero w roku 2017 horyzont czasowy analizy jest bardzo krótki. Biorąc to pod uwagę, należy podkreślić potrzebę powtórzenia analizy w następnych latach, tak by wówczas móc wyeliminować tę słabość przeprowadzonej analizy. Korzystnym byłoby również zwrócenie uwagi na możliwość współdziałania FADN z ARiMR, co mogłoby wpłynąć na poszerzenie zakresu dostępnych danych.